

1. **אבן עזרא קהלת א, ד**
 דור - בעבור היו' כל נמצא תחת השמש מורכב מארבעה מוסדים מהם יצאו ואליהם ישובו והם האש והרוח הנח שהוא האויר והמים והארץ זכר ארבעתם והחל בארץ שהיא כמו היולד' ואחר כך זכר השמש מקום האש בעבור רוב חומה והיא האש המולד' ואחר כך הרוח והמים ואמר על הארץ שכל הנוצרים ממנה אליה ישובו כעניין כי עפר אתה ואל עפר תשוב והיא עומדת...
2. **ספורנו קהלת א, ו**
 וזה אמר גם כן על חזרת חלילה הנמצאת בהקיפי השמש כגלגל הנוטה. כי לא יתחדש מהם דבר לא בעצמם ולא במה שלמעלה מהם. ואם כל הכוונה בזה היא בשביל הנפסדים, הנה תכליתם גרוע מאד בלתי נאות לפעולתם, מזולת מה שנראה שניטיתו בלתי מועלת לנפסדים, אבל מזקת מאד ברב ההשתנות הנמשך ממנו.
3. **קהלת רבה (וילנא) פרשה א**
 א [ב] הבל הבלים, ר' הונא בשם ר' אחא אמר, דוד אמר דבר אחד ולא פירשו, ופירשו שלמה בנו, שלמה אמר דבר אחד ולא פירשו, ופירשו דוד אביו, דוד אמר (תהלים קמ"ד) אדם להבל דמה, לאיזה הבל אם להבל של תנור יש בו ממש, אם להבל של כירה יש בו ממש, בא שלמה בנו ופירש הדא הוא דכתיב הבל הבלים אמר קהלת, ר' שמואל בר נחמן מתני לה בשם ר' יהושע בן קרחה לאדם ששופת שבע קדרות זו למעלה מזו וזו למעלה מזו והבל של עליונה אין בו ממש.
4. **רש"י קהלת פרק א**
 (א) דברי קהלת, וזרח השמש, כל הנחלים הולכים אל הים, כינה את הרשעים בחמה ובלבנה ויס שאין להם מתנת שכר כך שנוי' בספרי ולמדתי משם שהענין מדבר ברשעים והמשילם לתגבורת החמה שסופה שוקעת, תוספ' ד"א כל הנחלים הולכים אל הים מה ת"ל, בעובדי ע"א נאמר שוטים המשתחווים למים סבורים שיש בהם ממש לפי שראוין את הים הגדול שכל הנחלים הולכים בו והוא אינו מלא ואינו יודעין להבין כי אל המקום שהנחלים הולכים שם הם שבים ללכת שמימי הנהר' ההולכי' לתוך הים הם המים עצמם שהלכו כבר הם נובעות מתחת התהום והולכים למעלה מן הקרקע עד הים וחוזרים ונובעים לפיכך אין הנהרות פוסקים ואין הים מלא ולא מפני שיש בהן ממש ע"כ.
- (ד) דור הולך ודור בא. כל מה שהרשע יגע ועמל לעשוק ולגזול אינו מצלה את מעשיו כי הדור הולך ודור אחר בא ונוטל הכל מיד בניו כענין שנאמר (איוב כ) בניו ירלו ללים: והארץ לעולם עומדת. ומי הם המתקיימים הענוים הנמוכי' המניעין עצמם עד לארץ כענין שנאמר (תהלים לז) וענוים ירשו ארץ ומדרש תנחומא אומר כל לדיקי ישראל נקראו ארץ, שנאמר (מלאכי ג) ואתם תהיו לי ארץ חפץ:
5. **שבת ל, ב**
 אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב: בקשו חכמים לגנוז ספר קהלת מפני שדבריו סותרין זה את זה, ומפני מה לא גנזוהו - מפני שתחילתו דברי תורה וסופו דברי תורה, תחילתו דברי תורה - דכתיב מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש ואמרי דבי רבי ינאי: תחת השמש הוא דאין לו, קודם שמש - יש לו. סופו דברי תורה - דכתיב סוף דבר הכול נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם.

6. מסילת ישרים פרק א

ותראה באמת שכבר לא יוכל שום בעל שכל להאמין שתכלית בריאת האדם הוא למצבו בעולם הזה, כי מה הם חיי האדם בעולם הזה, או מי הוא ששמה ושליו ממש בעולם הזה. ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה ורחבם עמל ואון, (תהלים צ), בכמה מיני צער וחלאים ומכאובים וטרדות, ואחר כל זאת, המות. אחד מני אלה לא ימצא שירבה העולם לו הנאות ושלוח אמתית. וגם הוא, אילו יגיע למאה שנה כבר עבר ובטל מן העולם.

ולא עוד אלא שאם תכלית בריאת האדם היה לצורך העולם הזה, לא היה צריך מפני זה שתנופה בו נשמה כל – כך חשובה ועליונה שתהיה גדולה יותר מן המלאכים עצמם, כל – שכן שהיא אינה מוצאה שום נחת רוח בכל עינוגי זה העולם. והוא מה שלמדנו וזכרנו במדרש קהלת, זו לשונם (קהלת רבה ו): וגם הנפש לא תמלא, משל למה הדבר דומה, לעירוני שנשא בת מלך, אם יביא לה כל מה שבעולם, אינם חשובים לה כלום, שהיא בת מלך – כך הנפש, אילו הבאת לה כל מעדני עולם, אינם כלום לה, למה שהיא מן העליונים.

7. הגרי"ד סולובייצ'יק, דברי השקפה, עמ' 254-255

נפשי בוחלת בכל אלו הדרשות הסובבות סחור סחור לנושא אחד: שמירת המצוות טובה לעיכול המזון, לשינה מתוקה, לשלום המשפחה ולעמדה חברתית.

הפעולה הדתית בעיקרה חוויית סבל היא. כשהאדם מזדמן עם הא-ל לפונדק אחד, הוא נתבע על ידי הא-ל להקרבה עצמית, המתבטאת במאבק עם יצריו הפרימיטיביים, בשבירת הרצון, בקבלת 'משא' טרנסצנדנטי, בויתור על חמדת בשר מוגזמת, בהסתייגות לפרקים מן הנעים והערב, ובהתמכרות אל המר המוזר, בהתנגשותו עם משטר חילוני, ובכמיהותיו אל עולם פרדוקסלי שאינו מובן לאחרים. הקרב את קרבנך! זהו הצו העיקרי הניתן לאיש הדת. בחירי האומה, מאותה שעה שגילו את הא-ל, התעסקו בפעולת הקרבה מתמידה.

הקב"ה אומר לו לאברהם: 'קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק' וגו'. כלומר, אני תובע ממך את הקרבן הגדול ביותר. אני רוצה את בנך שהוא יחידך וגם אהובך. אל תשלה את עצמך, כי לאחר שתשמע בקולי ותעלה את בנך לעולה, אתן לך בן אחר במקום יצחק. כשיצחק יישחט על גבי המזבח - תישאר גלמוד וערירי. שום בן לא ייוולד לך. הווייתך תתקפל בבדידות שאין כמותה. אני רוצה את יחידך שאין לו תמורה. כמו כן אל תחשוב, כי יעלה בידך לשכוח את יצחק ולהסיח את דעתך ממנו. כל ימך תהרהר בו. אני מעוניין בבנך אשר אהבת ותאהב לעולם. לילות של נדודי שינה תבלה ותחטט בפצעיה הנפשיים. מתוך שנתך תקרא ליצחק, וכשתיקץ תמצא את אוהלך שומם ועזוב. חייך ייהפכו לשרשרת ארוכה של ייסורי נפש. ובכל זאת אני תובע את הקרבן הזה.

מובן שסופה של החוויה, ששורשה סבל וחרדה, הוא גיל עולמים. בשעה שהסיר אברהם את בנו מעל המזבח על פי פקודתו של המלאך, נהפך הסבל לשמחת עולם, והחרדה - לאושר נצחי. תחילתה של פעולת הדת היא הקרבת העצמות, וסופה - מציאת העצמות. ברם, אי אפשר לו לאדם למצוא את עצמו מבלי שיקריב את עצמו עובר למציאה.